

Nº3
2005

Tañ

MÜNDERİCE

Hatırlavlar. Hatice	3
Romaniya. Selsebil	4
Barselona. Uriye Qadır	5
Poloniya. Lâle	6
Türkiyede yaşlar qurultayı. Dilâra Habibulla	6
Yaş resamnen körüşüv. Zarema Capar	7
Газы Мансур. О. Гайваронский	10
Qırımtatar halq yırlarında milliy ananeler. Elnara Ziyadin	12
Dünyanın hazinesi. Habib	13
Baht nedir. Safiye Reşet	14
Tuvğan ilde yañı ömür başlayıq. Selsebil	14
Şiirler. Гульнара Къадырова	15

ЭЛИФБЕ

Aa	Аа	Nn	Нн
Bb	Бб	Ññ	Нъ нъ
Cc	Дж дж	Oo	Оо
Çç	Чч	Öö	—
Dd	Дд	Pp	Пп
Ee	Ээ	Rr	Рр
Ff	Фф	Ss	Сс
Gg	Гг	Şş	Шш
Ğğ	Гъ гъ	Tt	Тт
Jj	Жж	Uu	Уу
İı	Ыы	Üü	—
İi	Ии	Vv	Вв
Kk	Кк	Yy	Йй
Qq	Къ къ	Zz	Зз
Ll	Лл	Ăă	—
Mm	Мм	Hh	Хх

18 mayıs — matem künü... Yer ve kökni titretken müdhiş facia

BIR GECEDE

Yer ağladı, kok ağladı, millet ağladı,
Üstümüzge yapırılıp keldi meşher kün.
Dağlar qara bulutlardan şallar bağladı,
Bir gecede taliylerge çekildi yekün.

Bir geceden sahibinden ayrıldı mekân,
Büllür suvlu çöqraqların yumuldi közü;
«Saqlıqnen qal!» - dep aytağa olmadı imkân,
Boğazında qatıp qaldı tatarnıñ sözü.

Açıq qaldı sobaları sönmegen evler,
Odalarda cehennemniñ yelleri oynay,
Ortalıqta dolanalar silâli devler,-
Analarnıñ közyaşına közleri toymay.

Kök Allası şaşıp qaldı «Yer allası» na –
Böyle alğa şaşıp qaldı bizni Yaratqan.
Çare yoqtır halqnıñ yurtta sağ qalmasına,
Dersiñ bütün alem bağı taş olup qatqan.

Vagonlarğa yüklenildi bütün bir millet,
Eşelonlar kete ögge – ecel tarafqa...
Göñüllerde qarışık bir qaranlıq – zülmet,
Parovoznıñ sızdıruvı yürekni yaqa.

- Qartbabam, ya aytsa, bizler qayda ketemiz?
- Bilmeyim de, balam, biz tek dua etemiz...
- Anam, anam, anayçığım, bir tilim ötmek...
- Ah, bu sözni eşitkence eyidir ölmek!...

... Elli yıldır – alâ daha kete eşelonlar,
Bu azaplı uzun yolnıñ soñu körünmey,
Yarı millet elâk oldı. Ya, sağ qalğanlar? –
Yaşaylar şu elli yılda baht nedir – bilmey.

Elli yıldır – bir gecede birdin yoq oldıq,
Elli yıldır – basıp tura qaranlıq gece.
Elli yıldır – horluqlarğa boğazdan toydıq,
Kureş ise devam ete ta bugüngece!

Eter artıq közyaşlarım eter fiğanlar,
Eter, şair, ğam tellerini urıp çertkeniñ.
Bugün bizler Vatandaşımız, eş – dost, tuvğanlar,
Köstereyik bu kureşniñ devam etkenin.

Köstereyik qırımtatar çekilmeycegin,
Vatanında qullar kibi egilmeycegin.
Elli yıldır – biz yaşavnı Kureş dep bildik,
Biz Vatanğa: ya Vatan, ya ölüm dep keldik.

Şakir Selim

HATIRLAVLAR

HATICE.

Bu felâketli sayifelerini unutmaq mümkün degil. Bu yara halqımızda sarsılmaz nesil – nesilden keçer. Bizde bu tarixni unutmamaq ve kelescek nesillerge unutturmamaq kerekimiz. Kelecekte yañı ümüt ile baqmamız ve sabit adımlar ile yürmelimiz.

Men bu hatırlavları Nuriye qartanamdan yazıp aldım. Nuriye qartanamni öz hayatı ketişatında çoq felâketler kördi. Diqqatınızğa facialı bir taqdirniñ tasvirini teklif etemiz

Bir – eki kün evelsi kolhoz yanına bir çok yük maşınaları kelip toqtadı. Birevniñ bir şeyden haberi yoq. Halq arasında, yük maşınaları kolhoz anbarında olğan bidaynı alıp ketmege kelgen kibi, laf yüre. Bu maşınalardan kelgen soldatları yahşı yaşagan adamlarınñ evlerine darqattılar. Bizim evimizge de eki soldat keldi. Olarnı evimizde ne bar, na yoq olğanını bilmek için yibergenler eken. Evimizde doquz adam bar edi: anam, hasta apçem ve biz yedi bala barmız. Asıl da doquz bala edik: dört qız ve beş oğlan. Eki iken ağalarımni, cenk bitken soñ, trudarimiyağa aldılar. Babam daha cenkten evel olgen edi. Rusça ne anam, ne biz bilemez. Az – bucuq rusça bilgen olsaq, belki de sürgün eteceklerini soldatlardan sorap, biler edik. Bilgen adamlar olğan eken. Olar evelden hareket yapıp başladılar.

Gece, sahat dördte, dañğır-dañğır qapı qağıldı. O vaqıt svet yoq, etraf qaranğı. Qapını açtık. Dört soldat içke kirip keldi. Birisiniñ qolunda tüfek, birisinde – fenerlik, digerinde ise, avtomat bar. Olar bizni arqalarımızdan tepip tatlı yüqudan uyantıp tursattılar. Olarnıñ arasında bizim evimizde bizlerden beraber aş suvumızni aşap-ıçıp yaşadı. Biz onı musafir kibi baqtık. Endi o, bizni öz evimizden quva, Ana – Vatanımızdan sürgün ete. Şaşqanımızdan ne yapacağımızni bilmeymiz. Hasta apçem: «Maña tiymeñiz, balam, ketseñiz, ketiñiz!» - dep ağlay. Biz onı bir töşekten süyreklep, maşına üstüne saldıq. Men on doquz yaşımnda edim. Qardaşım Halılâ, 1927 senesiniñ balası, yastıq qapın söküp un qıyğan. Balaban boyalı, minalı çaynigimiz bar edi. Bu çaynikke anam may qıyğan edi. Qarağında bu çaynikni avdarıp töke. Her kes yük masınağa tapqan – tıpqanını çahdıra. Qaylar, sığırlar hucur bir şey alayatqanını duyıp «mu – mu» baqırlar. Büyük aleket qoptı...

Bundan bir kaç ay evel, nemselerden qorqıp, biz anamnen ekimiz mal aqırnıñ bir köşesinde 40 sm. çuqur qazıp, anda altın suvlu quşaqlar, altın sırğa ve yüzükler, eki kapikliknen tolu minalı bir qazanı komdik. Enişim qalıp ketti....

Koylerimizden çıqqan soñ, Tatar Çağıltayı koyü, ağlay – ağlay özümni coyttım. Közümni açqanda Dalıcarnıñ minaresini kordim. Dalıcarnı ötip kettik. Maşınalar bir – biriniñ artında kete. Olarnıñ hesabı – kitabı yoq.

Kezlevge keldik. Mal taşığan vagonlarğa qapadılar. Bu vagonda 7 qoranta – 41 can edik. Apçemni ğaripçi yükledik. Vagonda naralar bar. O, polda bir töşekniñ üstünde yata. Vagonlar «da» etip bir – birinen urulğan, töpeden apçemniñ üstünde bir çoq kereler adamlar tüştü. Vagonımızda ölgenler de, tuvğanlar da oldı. Saratovğa kelgende, ara qıbirday-qıbirday ketkenleri köz haldımnda tura... Yarısı ezilgen, yarısı toz olğan birer avuç peksimetler bere ediler.

Bu Serava degen koyge kelip tüştük. Her kesni amamğa haydadılar. Birer de qara sabun berdiler. Cuvunıp çıqtık. Baqsaq cartı tonları kiyyen özbekler tüfeknen turalar. Bir-birine «bu adamlar çıraylı eken», - dep aytalar. Özbeklerge «mında bir közlü, adamlarını aşagan kişiler kelescekler», dep aytqanlar eken.

Bizge qap-qara, dimli, ne qapusu ne penceresi olğan bir tole berdiler. Kolhoznıñ reisi Mamasala aka pek yahşı adam edi. O, bizge soñ bir evçik bergen edi. Qırımdan çıqqanda anam 9 altın dukâtlarını aldı. Bu dukâtlarnı satıp o bizni açlıqtan qurtardı...

Apçe - apte
Biday – boğday

БЕЛОГОРСКАЯ ЦБС
Крымской области

Muarriniyetten: Nuriye qartanamnıñ telâffuzı deñişmeyip bastırıldı.

Romanyada unutulmaz künler

2004 senesi sentâbrniñ 4-den – 11-ne qadar Romanyadaki Köstence şeerinde 11 Türk dünyası gençlik künləri ve qurultayı ötkerildi. Dünyanıñ dört köşesinden kelgen Türk halqlarınıñ 200ge yaqın vekili bir yerde toplandı. Mezkûr tedbirde Qırımniñ temsilcileri olaraq Girey Bekir, Dilâra Habibulla, Dilâra Bekir, Mustafa Amet, Elmaz Hasan iştirak ettiler.

Qurultaynıñ işine irişken 41 teşkilât öz emelleri ile paylaşır eken, aynı zamanda bütün Türk dünyasına ait umum meseleler muzakere etildi.

Azırlanğan programmağa binaen konferentsiyalar ve subetlerden ğayrı faydalı kezintiler de közde tutulğan. Böyleliknen, Kostence, mescidiye şeerlerindeki tarihiy yadikârlıqlarını, cami, dürbelerini, eski mezarlıq ve şu cümleden meşur qırımtatar şairi Memet Niyaziyniñ qabrini ziyaret ettik.

Türk dünyası gençler künləriniñ eñ meraqlı qısımlardan biri – tanıtma aqşamları olğandır. Her aqşam bir qaç halq öz medeniyeti ile tanıştırmak içün, muzikalı programma azırlamalı edi. Böyle etip, her künniñ soñ yarısı oyun, yır, quvañç bayramına çevirile edi.

9 sentâbr künü Qırım aqşamı oldı. Romanya, Polonya, Türkiye ve Qırımniñ özünden kelgen qırımtatarlar beraberlikte toplaşıp bir programma azırladıq. Başta musafirlerini milliy aşlarımız ile sıylap, muzikalı programmamızıñ "Ant etkenmen"nen başladıq. Aqşamniñ ketişatında halq yırları, orta asır şiiriyetinden örnekleri icra etildi, señ avarlarımız yağıradı. Nevbetteki aqşam da arqadaşımız Elmaz Hasan kemane çalıp, halq nağme ve yırlarını icra etti. Soñra ise biri-biriniñ artından yağırağan qaytarmalar musafirlerini oyunga çağırıp, her keske tükenmez quvañç ve şeñlik bağışladılar.

Bundan da ğayrı sentâbrniñ 10-12 künləri Romanyada artıq adet olup qalğan Qırımtatar folklor festivali ötkerildi. Bu tedbirde de Qırımdan "Güldeste", "Efsane" oyun taqımları ve arqadaşımız Elmaz Hasan iştirak etip mahsus plaketler ile taqdirlendiler.

Şunu da qayd etmek ister edim, bu künlərde yer olğan her bir merasimni artıq Qırımda da belli olğan Türk dünyası muzıkası taqımı özüniñ soñ derece yüksek mearetti, muhteşem icadları ile yaraştırdı. Bu acayip taqımınıñ icrasında yağırağan her bir nağme, ya da yır yüğini titretecek qadar güzel edi.

Qırımdan kelgen yaşlar halqımızni her cehetten güzel tanıtmağa ğayret etip, Qurultaynıñ her sahasında faaliyet köstermege tırıştılar. Umumiy programmağa ait konferentsiya, ayrı mevzular boyunca qurulğan sektsiyalarnıñ işinde iştirak etmekten ğayrı mümkün olğanı qadar diger türk halqlarnen bağ ve añaşmalar qurmaq areket etildi. Bundan ğayrı Qazantatar ve Romanyadaki radiolar içün subetler keçirildi. «Qardaşlıq» teşkilâtı tarafından Qırımniñ toponimik

haritası ve «Tañ» adlı dergisi darqatıldı. Olıp keçken gençler künləri ve Qurultay kibi tedbirler Türk dünyası ne qadar ulu olğanını tasdıqlar eken, yaşların yüğünde bu dünyağa aitliginden ğurur duyğularınıñ artması ve milliy ruhunu köterilmesinde ğayet kıymetlidir. Qurultaynı teşkil etkenlerge ve elbette Qırımni taqdim etmek içün ve unutulmaz künlərni keçirmege imkân yaratqan TİKA teşkilatına ve ayrıca hürmetli ismet Yükselge sonsuz teşekkürlerimizni bildiremiz.

Bizler, Qırımdan kelgenler, avtobusni beklerken, Romanyada daha bir qaç künge qalmağa imkânımız oldı. 40-45 biñ qırımtatarlar yaşar eken, olardan üyken nesil adamlarınıñ aman-aman hepsi anatilinde laf ete, din ve Urf adetlerimizge riayet etmekte. Yaş nesil arasında da mevcut qırımtatar tilini bilmege ıntıluv ve milliy ruhları sönmegeni quvañlıdır. Faqat bizde rus tili arasında assimilâtsiya yer alsa, olarda ise roman ve türk tilleriniñ tesiri körünmekte. Romanyadaki yaşlar «İsmail Gaspralı» adlı gençler teşkilâtını qurıp, medeniyetimizniñ saqlanmasına dair hizmet köstereler. Yañı dostlarımızğa bizni pek sıcaq qarşılağanları içün minnetdarmız.

Romanyada keçirgenimiz eki afta an kibi uçıp ketti. Bizler içün ğayet meraqlı ve aynı derecede faydalı seyahattan bir şeyni añaladıq ki, Qırımdaki vaziyetini Qırımniñ özünde bulunmağanlar yahşı añaıamaz. Bu fikirni arqadaşlarımızğa da añalattıq, sevgili Qırımımız musafirlerini beklemekte.

Romanyada qırımtatar loqantası (soldan Dilâra Habibulla, Elmaz Hasan, Dilâra Bekir)

Uriye QADIR,
QDMPU talebesi, V kurs.

Qardaşlıqniñ Barselonağa seyahatı.

Avgust ayınıñ başında yaş kollektivimizge Avropanıñ eñ dülber yerlerini körmege nasip oldı. Qardaşlıq eki ay devamında bu seyahatqa azırlıq köre edi. Programma, maruzalar üzerinde tüşünip, hep çalışmaqta edi, amma teşkilatnıñ yigirmi beş azasından tek beşi ketip oldı. Başqalar viza berilmegeni sebebinden ketip olamadılar.

Qırım-Polonya-Almanya-Barselona - seyahatımız böyle başladı. Bu memleketlerniñ şehirleri bizlerni öz dülberligi, temizligi ve ayrette qaldıracaq mimariy binalarınan şaşırttıra edi. O şehirleri ziyaret etmege vaqıtımız çoq olmasa da, bizler hiç olmadım oradaki hayatnen tanış oldıq. Yol devamında ara-sıra şehirleri seyir etip, rahatlanıp beş adam hep tüşünilmekte edi: "Biz ne yapmalıımız? Kendimizni nasıl tanıtmalıımız?"

Ne ise, Barselonağa kelgen soñ, yerleşip, biraz her şeynen tanışıp, bizim yañı "avropalı" hayatımız başladı.

Barselonada bütün yaz devamında keçeyatqan Forum, biz kelgen Festivalnı da, qaplap ala edi. Bu Festivalge dünyanıñ her bir köşeçiginden insanlar keldiler. Musafirlerniñ tahmini sayı sekiz milyonğa yaqın edi. Festival yedi kün devam etti. Her kün yañı programma, tanışmalar, kezintiler ve medeniy çıqışlar, kerçekten, pek faydalı ve meraqılı künler edi.

Bu seyahatnıñ eñ mühim maqsadı bizni qırımtatarlar olaraq başqa halqlarğa tanıtmak edi. Yani bizler kendi tarihimiz, şimdiki alımız ve ögümüzde turğan meseleler aqqında söz yürsettik.

Öyle oldı ki, yedi kün devamında bizim gençlerimiz beş kere çıqışta bulundılar. De yerli halqlar künü oldı – bu künde seyircilerge Qırım, onıñ tarihi, deportacıya aqqında anlatıldı ve konferenciya şeklinde dinleyicilerge qırımtatarlar, olarnıñ medeniyeti, hayatı aqqında bilgiler berildi. Konferenciya bizim esas problemlerimiz aqqında da söz yürsetildi. Bundan ğayrı cedvel böyünca bizim üç kere medeniy çıqışlarımız bar edi. Bu çıqışlarda qırımtatarların milliy oyunları icra etildi. İnsanlar nağmelerimizni, oyunlarımıznı o qadar begendi ki, soñunda biznen birlikte turıp, oynağanlar çoq edi.

«Qardaşlıq»nıñ azaları Ğirey ve Uriye Parijdeki «Notre Dame de Paris» ögünde.

Barselonada biz çoq farklı milletlernen, medeniyetlernen tanış olğan edik. Boş vaqıtımız olğanda bu şeherniñ her bir köşeçigini, ayrı-ayrı mimarların icatlarınan tanıştık.

Festival başlanıp bitkeni iç duyulmadı. Vaqıt o qadar tez keçti ki, onıñ farqına bile baramadıq.

Nasıl olsa da, tek Barselonanen bizim seyahatımız bitmedi. Ana Vatanğa – Qırımğa yolğa çıqqan soñ Frenkistanıñ merkezini - Parijni seyir ettik. Parijde bazı bir sebeplerden dolayı eki kün bulundıq. Notre Dame de Paris, Eyfel eykeli, Triumfalnaya arka – evelden körmege tek hayal etilgen yerler, şeyler bu künlerde kerçekke çevirildiler, amma eñ quvançlı ve meraqılı daqqalar daha ögümüzde edi.

Parijde biz öz vatandaşımıznen Guliver adlı yigitnen körüştik. O künleri o qadar öz Vatanımıznı, milletimizni sağıngan edik ki, o uzaq, çetel yerlerde birisine rastkelmege büyükten büyük baht edi. Guliver endi eki yıl devamında Lionda yaşap, çalışmaqta. Bizni körüp, pek quvandı ve bütün kün devamında yanımızdan ayrılmadı. Bu insannen subetleşip, çoq yañı şeyler bildik, birlikte çalışmağa, faydalı işler yapmağa niyetlendik.

Parijde biraz vaqıt olup, yolumıznı devam ettik. Nebetteki biz kelgen şehirimiz – Drezden oldı. Drezden, Almaniyanıñ başqa şehirleri kibi, bizni öz temizliginen, binalarnıñ ululıgınen ve insanlarnıñ sıcaqqanlıgınen qarşıladı. Bu şeherni dolanmağa çoq vaqıt berilmese de, onıñ acayıp, özgün dülberligini biz hep hatırlamaqtamız.

Almaniyadan soñ kene yolğa çıqıp, Poloniyanı avtobus penceresinden seyir etip (yazıq ki, bu sefer iç bir şehirde toqtamayıp) biz sevgili Vatanımızğa qavuştık.

Ne qadar yañı şehirler, yañı adamlar, yañı medeniyetler, farklı hayat körsen de, öz Vatanından yahşı, dülber ve yaqın yer yoq eken.

Böyleliknen, şimdi rüya kibi aqılımızda qalğan seyahat yekünlendi.

Bizler körgenimizni, bizim yüreklerimiz duyğanını her bir qırımtatarğa körmege ve duymağa nasip olsun.

Polonyadan selâm

Yuqarıdaki maqalemizde bahs etilgen 11 Türk dünyası gençler künleri ve Qurultayında Romanya ve Türkiye diasporalarımızdan ğayrı Polonya tatarlarından tanışmağa qismet oldı. Ğayet sıcaqqanlı, alçakgöñüllü tata-qardaşlar İzabella, Eleonora ve Emine qızların qonuşqanımız ketişatında olar tarixiy tamirlarını unutmağanlarını ve yüreklerinde Qırımğa sevgi duyğanlarını añladıq. Üç qızdan da birisi qırımtatar tilini bilmey, İza ve Elâ lehce ve rusça lafete, Emine ise, Türkiyede oquğanı için, türk tilini serbest bile. Emine bizge Polonyadaki tatarlar aqqında biraz ikâye etti: «Polonyadaki Tatarların yerleşmesi XV a. başladı, kelgenler de Qırımlı ve başqa Qıpçaklar edı. Tatarlar Polonyalılar kibi haqlarğa sahip ediler. Polonya maddiy olaraq ağır durumğa tüşkende Tatarlarğa da maaş berilmedi. O vaqıt bazıları protest etip Türkiyeye köçtiler. Qıral bu vaziyetini ciddi ve tehlikeli olğanını anlap, qalğan tatarlarğa maaş yerine topraqlar ve daha da çok haqlar bermege başladı.

Şimdiki alda Polonyanın ehalisi: 40 m/n. olsa, olardan tatarlar sadece 4-5 biñ civarındadırlar. Tatarların çoqusı Polonyanın şarq tarafında ve bir kaç ğapta yaşamaqtalar. Polonyada eki Tatar teşkilâtı bardır.

1925 başlap çalışqan Müsülmanların Diniy Derneği ve 15 sene faaliyet köstergen Polonya Tatarların Derneği. Yaqında resmiy olaraq Tatar Gençlerniñ Derneği qurulacaktır.

Polonyada hristian katolik bir ülkede yaşağanımız alda Tatar ve Müsülman olğanımızı unutmadıq. Tatarcamızny coydıq, amma Tatarlıq qalbimizdedir ve her vaqıt bar olacaq».

Polonyadaki yaşlar qırımtatar tilini ögretecek oca ve onı Polonyada yerleştirmek için imkânlarını qıdırmaqtadırlar.

Suhbetimizniñ soñunda qızlar, Qırımdaki yaşlarğa saqlıq-selâmetlik, işlerimizde muvafaqiyetler tillep, körüşmek ümütleri ile sıcaq selâmlar yolladırlar.

Dilâra HABIBULLA

Türkiyede yaşlar Qurultaynı

Aprelniñ 30-ında ve mayısniñ 1-inde Türkiyede Ankara şehrinde 4 Qırımtatar yaşların Qurultaynı olıp keçti.

Bir kaç kün devamında Ankaranın merkezinde yerleşken Qırım türkleri kùltür ve yardımlaşma derneği öz musafirçen odalarında Türkiyenin çeşit şehrilerinden, Romanya, Polonya, Bulğaristan, Qırımdan kelgen Qurultay iştiraqçilerini qarşıladı.

Qırımdan 7 adam kelip, 3 teşkilâtını temsil ettiler: «Qardaşlıq» (Elmaz Asan, Dilâra Habibulla, Abdülhakim Aziz), «Bizim Qırım» (Abduraman Egiz, Emine Ceppar), QGM(Mustafa Osman) ve Ayder Osman.

Qurultaynıñ ilk künü umumiy tanışuv, komisyon çalışmalar ve medeniy programmadan ibaret edi. Komisyon çalışmalarında yaşlar öz meraqalarına binaen ayrı gruppalar teşkil etip, qırımtatar tili, tarihi, kelegeci, içtimaiy durum ve diger mevzular boyunca subetler alıp bardılar. Bu kün medeniy aqşam ile yekünlendi. Türkiyedeki Eski Şehir oyun taqımınıñ çıqışından soñra Qırım delegatsiyasınıñ «Qardaşlıq» azaları Elmaz Asan, Dilâra Habibulla ve Türkiyede oquğan istidatlı yaşlarımız Marlen Qurtmulla ve Ahtem Seydali tarafından azırlanğan konsert programması numaiş etildi.

Ekinci künü Qurultaynıñ iştiraqçileri maruzalar ile çıqışta bulundılar. Qırımdan kelgen yaşlar öz teşkilâtlarınıñ faaliyetleri ile tanış ettiler. «Qardaşlıq»nıñ azaları Qırımda hususan yaşlar arasında yer alğan huquq, qırımtatar tili, medeniyeti meselelerine dair bahs ettiler. Ondan da ğayrı, 2005 senesiniñ küzünde

Qırımda Qurultay keçirilecegi ilân etilip, her kes bu işte iştirak etmege davet etildi.

Qırımtatar yaşlarınıñ ortağ maqsat, istek ve emelleri ile birleşmesi pek muhimdir. Bu cehetten böyle kibi tedbirleriniñ keçirilmesi ğayet faydalı. Umumen alğanda, Qurultay pek tüzgün ve tertipli keçti. Öz adımızdan bütün teşkil eticilerge, Qurultaynı keçirmege yardım etkenlerge samimiy minnetdarlığını bildiremez.

Faqat şunu da qayd etmege ister edik ki, her bir işniñ hemiyeti onıñ neticelerinden belli ola. İşbu Qurultayda keçken sene berilgen qararlarınıñ neticeleri eşitilmedi. Yani yapılacaq işler tek kâğıtta qalsa, o qararlarnıñ qıymeti yoq derecesine eksile. Bundan qaçıp, faaliyetlerimiz mümkün olğanı qadar mahsuldar olmasına hep beraberlikte çalışmalıımız!

«Qardaşlıq» azaları Ankaradaki Qırım derneğinde

Zubeir Qadri-Zade

Bizim fikrimizce, halqımız öz meşurlarını, istidatlı və üstün qabiliyyətli adamlarını bilmək, tanımaq və onlardan gürurlanmaq kerek. Şu sebepten dergimizin bu sanından başlayıb biz "Tanış oluniz" adlı rubrikamızı açamız. Bu saifədə biz oquyıcılarımızı belli və daha belli olmağan, amma meşhurlar sırasına kirməyə munasib olğan insanlarımızın tanışdırma bileyiz.

Meşhurlar saifəsinin birinci musafiri alçaqgöñüllü və meramətli, acayip və gəyet istidatlı yaş rəssam — Zubeir Qadri-zadə.

Zubeir Qadri-zadə 1983 senesi Özbəkistanda Andijan viləyetinin Marhamat şəhərində doğdı. 1993 senesi qorantasından Qırımğa köçə və mında Sudaq şəhərinin Taraqtas köyündə yerleşə. Al-azırda Samokış adına Qırım bediyyatı oquv yurtunun 5 kurs tələbəsi. Birinci kursundan başlayıb "Ocaq" nəşriyyatında rəssam olaraq çalışır. R.Çaylaqının "Seda", S.Vapiyevinin "Qış aqşamları", E.Ozenbaşlının "Nostalgiya", S.Useynovnin "Men anamın ləf etəm", "1001 atalar sözü" və digər kitablarının rəssamıdır.

- Zubeir, Siz ne vaxt rəsmlər yapa başladınız?

- Rəsmlərin mən daha ertə balalıq çağında yapa başladım. Mənim dedəm Abduraman Qadri-zadə (belli şair, 1876 – 1938) rəssamlıqı sevir və öz gündəlik dəftərində rəsmlər yapa edirdi. Babam da, Əskəndər Qadri-zadə, yaxşı çizir və rəsmlər yapa. Bu mənə baba-dedələrimdən keçən zənəhəttir.

Qırımğa köçən sən, rəssamlıqın ciddi oğraşmağa başladım. Viktor İvanoviç Şevçenko yolbaşçılığında "Solnişko" adlı təsviri sənəhat studiyasına qatnadım. O mənim nəsiətçim idi. Viktor İvanoviç pek meramətli, doğru və alçaqgöñüllü adam. O bizim istidadımızı inkişaf etdirir, elindən kələn yardımını yapa edirdi. O bizni öyrənməyə öyrətdi.

Zubeir Qadri-zadə çoxdan-çox konkurs və sergilərinin iştirakçısı və gəlibi oldu.

1996 senesi isə Kefə şəhərində olub keçən yaş rəssamlar assambleyasında Zubeir laureat unvanını qazandı. Şu sebeptən eyni sənəsi Minsk şəhərində olub keçən M.Çürlovski adına bağışlanmış IV. halqara plenerə dəvət oluna.

- Zubeir, bu plener boyunca öz təəssuratlarınızın paylaşsınız.

- Bu plenerə altı mülkətdən: Belorusiya, Ukrayna, Rusiya, Litva, Latviya və Almaniya dan yaş və istidatlı balalar toplanmış idi. Mən və Anastasiya Kalujnaya bu plenerdə Ukraynanı təmsil etdik. Biz bu balalardan tanışlıq, bərabər çalışmış və təcrübəmizdən danışmış edik. Mən özüm rəalist, yəni sənəhatda həqiqəti əks etməyə çalışmışam. Plenerə kələn digər balalar isə abstraksionizmlə oğraşmışlar. Mən də özümni

abstraksionizmdə sınamışam. Umumən plener pek maraqlı olub keçti. Plenerin nəticəsi olaraq sergi təşkil olundu. Bəylə mərəsimlər qanahatlandırdı, yağı küç və gəyret, icadiyyatı bərdə.

1999 senesi Puşkinin 200-illiyinə bağışlanmış konkursta birinci yer qazanıb, Soçi şəhərinə yollanmış, anda "İcadiyyat laboratoriyası" sergisində iştirak etmişəm.

Bu senesi aprelin 24-ündə Hənsaray bediyyat muzeyində "Yaş rəssamlar" sergisi açıldı. Bu sergide Zubeir həm iştirakçı, həm də təşkilatçı vəzifəsində bulundum.

- Sergi aqqında nələr ayta bilirsiniz?

- Bu sergi maraqlı və özgünə oldu. Sergi öz özümüzə çətin bəqmaq, icadiyyatı cəddən təcrübədən dənişmək məqsədindən təşkil olundu. Əgər adam öz qazanında qaynasas, o öz özünə qapılı; adamlar arasında isə, onlardan qonuşa, təcrübəsindən dənişə bilər.

- Zubeir, siz qırımtatar zəmanəviyyatı bediyyatı sənəhatımız haqqında nə düşüncəniz?

- Mən qayd etkenimə görə, qırımtatar rəssamlarının əsərlərində yarıq rənglər gəyət az qullanmışlar. Əbət, halqımız başına çox cəfa-əziyyətlər və əzəblər düşmüş. Və buni biz unutmaq kerekmiş. Ləkin halqımız ana-vatanına qaytmış və biz, Allahı şükür deyə, quvanıb yaşamaq kerekmiş. Mənim fikrimcə, biz çoxça aydın və yarıq rənglərdən qullanmaq kerekmiş, sənəhatımızın məvzusu isə, daha optimistik olmaq kerek. Bu, kələcəkdə halqımızğa ümütkə ümütkə, əminliklə əminlik qoşar. Sənəhat tək yaxşılıq üçün yaradılmış. Bunun üçün sənəat əsərləri adamlarda tək yaxşı və aydın duyğular doğurmaq və doğru yoldu köstərmək kerek. Mən, adamların yüreklerinde Qırımğa böyük sevgi doğğanını istəyirəm. İnsanlar ana toprağına aşiq olub, qalplərində daimiy sevgi bəsləyib yaşasas, tək o vaxt mında meramətlik, doğruqluq və ədalət yaşar.

- Kələcəkdə nəsil arzu-ümütleriniz barmı?

- Öz zənəhatımda ən yüksək basamaqlara yetmək. Öz əsərlərimdən adamlara fayda kətmək, onları mənəviyyat cəhətdən inkişaf etdirir, yüreklerinde tək gəzəl və yaxşı duyğular doğurmaq.

Biz yaş rəssamlarımızğa kələcəkdə yağı, böyükdən-böyük müvəffəqiyyətlər əldə etməyə tileymişəm. Allah bütün arzu-isteklərinizi yerinə kətirsin!

Qırımniñ acayıp manzalari

Yalı. K., yağ. 2004 s.

Laspid aqşam. K., yağ. 2004 s.

Zubeir Qadri-Zadeniñ resimleri

Rahatlıq. K., yağ. 2004 s.

Yağmurlı kün. K., yağ. 2004 s.

Оле́кса ГАЙВОРО́НСКИЙ

Газы-Мансур и легенда о нём

Бахчисарай лежит в узкой долине, защищенной от зимних ветров и летних суховеев. Здешняя речка Чурук-Су на протяжении каких-нибудь семи километров своего бега перед впадением в Качу успевает пересечь очень разные местности: горную теснину Салачика, щедрую отлогую ложбину Бахчисарая, холмы Эски-Юрта, а затем ровную межгорную низину. Другим рекам приходится растянуться на тысячи километров, чтобы увидеть подобное разнообразие.

В начале и в конце этой долины, как два стража, охраняющие крымскую столицу, стояли два ази́за.

Эски-Юрт, где Чурук-Су выходит из межгорья на простор, был постом полководца Мелик-Аштера, Победителя Дракона (об этом деятеле подробно писал прошлый выпуск нашего журнала). А хранителем ущелья на противоположном конце долины являлся другой страж: Газы-Мансур (известный также под именем Мансур Медини).

Исторических сведений о Мансуре Медини сохранилось очень мало, зато народ прекрасно помнил легенды о нём, и рассказывал их еще в начале 20 века. К этим легендам мы и обратимся сегодня.

Скорее всего, реальные исторические лица Мансур Медини и Мелик-Аштер никогда не бывали в Крыму, проведя свою жизнь в арабских государствах. Однако в древних сказаниях, сложенных крымцами об этих двух подвижниках, жизнь героев самым тесным образом связана с Крымом. Подобные предания интересны тем, что Крым в них представлен как арена эпохальных исторических событий, где действуют выдающиеся личности первых веков Ислама.

Сказания о Мелик-Аштере и Газы-Мансуре отображают вполне реальный исторический этап, когда на полуострове появились первые мусульманские проповедники. Легенды о двух первопроехдах Ислама были данью памяти крымцев тем реальным людям, кто принес новую религию в этот край и чьи имена давно забыты.

Передавая из поколения в поколение предания о двух первых мусульманских проповедниках в Крыму, народ говорил о стражах Бахчисарая как о двух товарищах, знавших друг друга в реальной жизни.

Мансур Медини и Мелик-Аштер, согласно сказаниям, были соратниками Пророка Мухаммеда. Оба прибыли из Араби́стана на Зелёный Остров (который в будущем получит имя Крыма), чтобы проповедовать здесь новое вероучение.

Мелик-Аштер с большим отрядом всадников отправился в земли будущей Золотой Орды, чтобы просветить светом веры проживавших там язычников. Это ему удавалось: легенды говорят о тысячах обращенных.

А Мансур Медини, по всей видимости, оставался тем временем на месте и распространял учение Ислама среди жителей полуострова.

Однако победоносный поход Мелик-Аштера закончился трагедией: на днепровском берегу произошла роковая битва героя с джиннами. Мелик-Аштер победил, но и сам был смертельно ранен стрелой в поединке с королем джиннов Салсалом. Раненый Мелик-Аштер нашел в себе силы добраться до Зеленого Острова, где его встретил Мансур Медини.

Силы оставляли победителя джиннов и драконов, и в конце концов он скончался на руках у Газы-Мансура. Тот омыл его тело и похоронил своего старого товарища в Эски-Юрте – так, согласно легенде, было положено начало ази́зу Мелик-Аштера.

Самому Газы-Мансору была отмерена более продолжительная жизнь. Он обосновался в ущелье у подножия высокой горы-крепости (сегодня она известна как Чуфут-Кале) и много лет прожил здесь. Главным его занятием была молитва и проповедь.

Неизвестно, что за распря произошла между жителями полуострова и что заставило некоторых из них прийти к этой крепости с оружием – однако в один несчастливый день здесь запылал пожар войны. Мансур Медини погиб в битве у стен этой крепости. Видимо, он уже успел обрести в здешних краях учеников: ведь после гибели Мансура нашлось кому похоронить его по всем правилам, в прекрасной местности у родников на дне ущелья.

Умирая, Мансур знал, что место его захоронения (как и могила Мелик-Аштера)

будет на долгие годы предано забвению. Но ему также было открыто свыше и другое: придут времена и в этих землях будут жить мусульмане, которые найдут забытые могилы и будут с должным уважением относиться к памяти единоверцев, пришедших сюда за столетия до них.

Так и случилось, - продолжает предание. Когда Крым стал частью Золотой Орды и ее ханы приняли Ислам, местонахождение могил святых проповедников стало чудесным образом открываться достойным людям. Вначале был обнаружен азий Мелик-Аштера: его нашел шейх суфийского ордена Накшбенди.

Вскоре верующим стало известно и место захоронения Мансура. Случилось это следующим образом.

В далекой Бухаре проживал шейх Рамазан. Однажды он обратил внимание, что видит по ночам один и тот же странный сон: перед глазами вставала незнакомая, никогда ранее не виданная им местность в какой-то ложине под обрывами безымянной горы.

Наконец, в одну из ночей к шейху во сне явился старец, который назвал свое имя - Мансур Медини - и объяснил: эта местность находится в Крыму и в ней погребены его останки. Тот же сон видел и товарищ Рамазана, шейх Халил.

Собравшись без промедления, два шейха преодолели путь от Бухары до Крыма и после долгих поисков, наконец, нашли то самое место, которое не раз являлось им в сновидениях. Здесь они обнаружили затерянное среди камней и деревьев погребение Мансура.

Рамазан построил тут текие (как говорит легенда, это случилось в 1434 г.) и остался в этих краях навсегда вместе с Халилом и учениками - так была основана суфийская община при могиле святого. Когда основатели текие умерли, они были с почетом похоронены рядом с Газы-Мансуром. Все поколения суфиев, молившихся в этом текие после них, с большим почтением относились к захоронениям своих выдающихся предшественников. Азий Газы-Мансура был окружен почетом не только в суфийской среде: к нему приходили люди со всего Крыма, надеясь, что молитва Газы-Мансура поможет им и их близким.

Текие в ущелье просуществовало несколько столетий. Возле него было устроено кладбище. Этот культовый центр был разрушен лишь в 20 веке, когда коммунисты рушили текие и монастыри, мечети и церкви - всё, что напоминало о неотвратимости их ответа за свои деяния перед Всевидающим.

Со временем простые горожане стали представлять Газы-Мансура не в образе давнего гостя из Арабистана, а как своего земляка, одного из тех благочестивых старцев из народа, которых они знали по повседневной жизни. Образец этих представлений дает легенда, записанная в 1914 г. в Бахчисарае со слов местных коренных жителей. Мы полностью публикуем ее в приложении. Можно видеть: это прекрасное сказание сложено не для того

лишь, чтобы удивить любопытных слушателей чудом с отрубленной головой (к слову, точно такое же чудо описано и в преданиях о христианских святых Западной Европы). Цель сказания иная - убедить слушателя в непреложном моральном законе: самый обычный человек, верующий во Всевышнего и любящий родную землю, может совершить невероятные подвиги.

Так имя Газы-Мансура продолжало воспитывать поколения крымцев.

Сегодня азий Газы-Мансура заново восстает из запустения - как когда-то при Рамазане и Халиле. Сейчас руины текие и кладбища заплыли земляными наносами и заросли кустарником, но в Бахчисарайском историко-культурном заповеднике уже составлен план восстановления домика текие и благоустройства древнего кладбища. В этом готовы помочь и турецкие специалисты.

100 тысяч гостей, ежегодно приходящих полюбоваться чудесами Чуфут-Кале, будут знать имя Газы-Мансура, веками стоящего на страже истоков Бахчисарайской долины.

Gası Mansur durbesinin giriş qapısı

Elnara ZİYADIN

Qırımtatar halq yırlarında milliy ananeler

(Başı 2 sanında)

Toy qartlarını duvasinen başlana. Bundan soñ çalğıcılar «Taqsım» ve «Peşraf» avarlarını çalalar. Qartlar qave içe ve çalğıcılarğa özleri sevgen eski türkülerni, tüşünceli-qayğılı avarlarını simarlaylar. Her bir yanı kelgen musafirni çalğıcılar «Hoş keldi» avasinen qarşılap alalar. Yaşlar qızlarını penceresi yanında turıp yırlaylar, yır yarışı başlana. Bu adet türkiy halqlarda, hususan qırımtatarlar arasında, geniş darqalğan.

Yigit:

Ayttırayım babana, berse alaim, ah, ah,
Canıñ süygen cerlerge ev salayım, ah, ah.

Qız:

Babam sana qız bermez, anam süyme, ah, ah,
Menday yetken aruv qız sana tiyme, ah, ah.

Qırımtatar toylarında ayılğan yırlarınñ meraqlılarından biri
!Yar, yar'dir. Qudalar kelgende böyle yır yañğıray:

Biz eylikni başladıq,
Elif hayır, yar, yar,
Hoş keldiñiz, qudalar,
Aqşam hayır, yar, yar.

(«Yar, yar»)

Kelgen qudalarğa bal ya da tatlı qaptıralar, qave bereler:

Mavı qade, al qade
Balnen tolsun, yar, yar.
Qudalar qave içken soñ
Afiyetler osun, yar, yar.

(«Yar, yar»)

Toynıñ ikinci küni keling hına qoya ediler. Eki qartana, adet üzre onıñ soyları, mahsus hına boyasinen kelinniñ saçlarını, tırnaqlarını baqır kibi renkke boyalaylar. Hınalağan arada olar «Yollatırıq kelin» yırını yırlaylar. Hına qoyuvdan evel qadın-qızlarğa ziyafet bergen qadın, kelin hınalanacağı aqqında şöyle çıñlar ayta eken:

Kelsin, kelsin, qızlar, hına qoyucı,
Bu gece qızımız musafir, yarın yolcu.

Qudalar kelinni alıp kelgen soñ, çalğıcılar «Ağlama, kelin» yırını icra eteler:

Keline baq, keline,
Tüşmüş yenge eline,
Ağlama, kelin, ağlama.

Kelin ketirgen qudalar içün ayrı yır çalına. Bu yırdan qudalar aqqında sıcaq sözler ayıla. Qudalarını hürmet etip, törge oturtalar.

Hoş keldiniz, hoş keldiniz, qudalar,
Sayğılı musafirler.
Büyürñiz, büyürñiz siz törge,
Can qurbanımız biz sizge.

Çalğıcılar qudalarını kiyev adından «Qarşılav yırı»nen selâmlaylar. Oynağan soñ her kes sofraya başına otura, aşay, içe ve çalğıcılar tarafından eda olunayattıqan özleriniñ sevimli yırlarını diñleyler. Soñra olar kureşni seyir eteler. Kureş bitkeninen kelinni evge kirseteler, kiyev ise dostlarından qavehaneye kete. Her kes sofraya başına otura, amma kiyev kelmegence kimse yemekke toqunmay. Çalğıcılar «Kelsin, kelsin» yırını icra eteler. Bu vaqıt yanaşa odada kiyev çıqıp sofraya başına otura:

Kelsin, kelsin, kiyev bala kelsin
Kelmeycek olsa, haber bersin.

Soñra berber peyda ola. Berber kiyevni tiraş etkende, onıñ dostları «Arzı Gaber» yırını yırlaylar.

Toy merasimine ait yırlarınñ mundericesi daima yigit ve qızınñ aile quruvınen bağılı olaraq, olar halqnıñ evelden kütülp ürf-adetlerine tasvirlemekte. Halq yırları hepisi halqnıñ yaşayışınen bağılı olalar, onıñ maneviy, medeniy ömrünü ifadeleyler. Toy merasiminde icra etilgen yırlar eki yaşnıñ bahtlı ömür qurmasına işanç bildire.

Halq yırlarınñ tesiri, onı yaratqan nesilniñ yaşağan devrinde toqtap qalmağan, asırlar devamında yaşap kelgen çoqtan-çoq nesillerge bediy zevq berip ve öz tesirini biraqıp kelmekte.

Saygılı dostlar!

Dıqqatınızğa «Tüşünce dalğası» adlı yañı rubrikanı taqdim etemiz.

İnsannıñ duyğuları - sırlı qalplerimizniñ bir mahsulıdır. İnsan duyğusız yaşamaz. Her yañı teesuratlar bağışlay. Quvañ, keder, tüşkünlik, hayret ve ilâhre işte bu rubrikada insan tüşüncelerniñ sıñırsız deñizine dalıp, onıñ terenliginde saqlanğan icileri beraber qıdırmağa teklif etimiz.

Dünyanıñ hazinesi

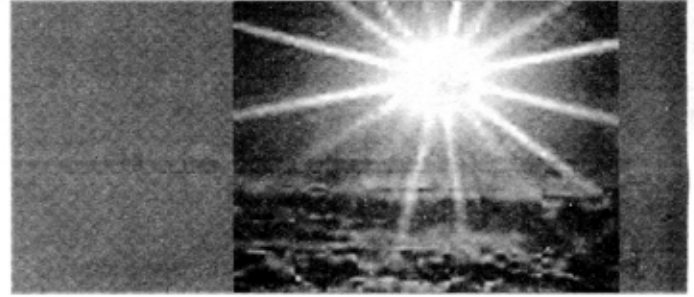
Küneş doğdı,ortalıqqa nurlar saçtı....Demek yaşayış devam etmekte.

Küneş-dünyanıñ yarıqlığıdır.Dünya üzerindeki her vucudnı yaşartqan-küneştir. Küneş ortalıqnı ananıñ şefqatlı elleri kibi altın nurları ile sıypap: «Uyan,canım,ömür devam ete, çabik ol, yaşamağa aşıq!» — dep,dünyanıñ eñ teren,qaranlıq köşeçiklerini bile yarıqlata. Tabiat uyana, nazlanıp yavaş-yavaş altın şavleler içersinde yuvunıp,canlana,küneşke doğru ellerini uzata.

Küneş-dünyanıñ bezetmesidir, ğayet usta ressam olaraq, altın fırçalarının yer yüzünü mühteşem resimge çevire. Küneşniñ tılsımlı nuru tiygen her bir barlıq tekrarlanmaz güzelliğe malik ola. Küneş yer yüzünden gecenıñ qara maramasını qaldırıp, öz nurlarından toqulğan yıldız fırlantasını örtüley. Etraf zevq ve neşege,goñül sıcaq,hoş islemen tola.

LUĞAT

Şefqatlı- ласковый
Çabik ol- поспеши
Bezetmesi-украшение
Hazinesi-сокровищница
Toqulğan-сотканный
Tılsımlı-волшебный
Malik olmaq-обладать
Yıldız-позолоченный

Nedir halqı bu dünyada yaşatan,
Gölleri, bağ – bağçaları quşatan,
Yaraştırıp, tayyare uşatan?

Göñülleri pamuq kibi, yumşatan?
Küneştir o, sıcaqtır, ziyadır o!
Canlan ruh, ruhlara uyadır o!

U.Ş. Tohtarğazi

Küneş-dünyanıñ hazinesidir.

Sahar vaqtında küneş nurlarınıñ altında parıladağan çıq tamçıları kök kisesinden bütün dünyağa dağıtılğan cevherler degilmi?Nazik çeçekler elmaz közlerini açıp,tebessüm ile küneşke baqalar.

Terekleriniñ dallarını, çeçek ve otlarını bağlağan örümçek telçikleri kümüşnen qaplıana.

Küneşnin dıqqatından hiç bir şey taymaz. O bu cümertliginen özüne tabi ete.

Ey insan, baq küneşke.Küz çeçegi kibi solğan yüzün açılısın.Her sabah,küneş öz hazinesini aç da,bütün dünyağa qıymetli hediyeler bağışlay.Ne qadar zenginlik! Baq etrafına:dünyada olğan bütün bu baylıq senin içündir!

Selsebil

Fırlanta –лёгкий головной платок
Neşe -радость
Tebessüm -улыбка
Kümüş-серебро
Cümertlik-щедрость
Tabi etmek-подчинить
Sahar-ранее утро
Çıq-роса

Baht nedir, aceba?..

Baht eminim ki, denişilmez bir melekege saiptir ki, o da devamlı olmağandır. Ondandır, yureğiniñ bir çetinde, ya da hatıradadır amma belki daha da sıq, nemu bir az qala bile. O (baht) kimerde hatırlanır... Bunarlı-bunarlı duman kibi ve olğanımın, aceba sessiz sual kibi aqlına kelir.

Onı bir ande tapmaq ve şu daqqadada caymaq mümkün... Onı çoq vaqt qıdırmaq amma oyle de tapmamaq mümkün... Onı, yanında olğanını farq etmeyip, hep uzaqlarda qıdırmaq mümkün... Oñı özüne irişilmez bir şey kibi tassavur etip, oyle de tanımamaq mümkün...

Daha bir şey bilem ki, her kes içün o yakâne, qıymetli, özgündür...

Safiye Reşet

Dergimizniñ saifelerinde yaşlarımız arasında yazma qonoşması içün meydan açılmasını ister edik. Keliñiz fikir, duyğu, teesurat, quvañ ve qasavetlerimiz ile biri-birimiznen paylaşıyq. Her mevzuda bizge yazabilirsiz, her sualiñizde cevap bermege azırmız. Mektüplerinizi sabırsızlıqla bekleymiz.

(Mektüplemi Redaktsiya adresine, yani K. Libnehta, 14,k.16, yda e – mail: qardaşlıq@yahoo.com adresi boyunca yollamaq mümkün)

Tuvğan ilde yañı hayat başlayıq..

"Mubarek topraqlar, mubarek topraqlar"-bu sözlər C.Dağcınıñ romanlarında qaramanlarınñ ğöñül nidası olğan. Romanlarda dedik, amma kerçekten, Qırım-bizler içün muqaddes yer olğanı-altın kibi parlaq haqiqattır.

Taqdırniñ emiri ile biz, 20 yaşlarında gençler ve ana-babalarımızniñ nesli de öz vatanımızda doğmayıp, bu dünyada ilk defa közlerimizni açarken Qırımniñ sıñırsız semasını körmek, ilk defa Qırım avasinen nefes almaq, ilk adımlarımıznen Qırım toprağına basmaq zevqından mahrum qaldıq.

Yat ilde qartbaba-qartanalarımızniñ ikâyelerinden, közyaşlarından ana-yurtumuzğa sevgi aşıladıq, hayatnen teñ kelmegenini añlasaq bile, Allahqa şükür, Ana-vatanımızda yaşağanımızdan ve, İnşallah, o bir dünyağa kene bu topraqtan ketecegimizden yüreklerimiz rahattır.

Qırım-halqımızğa Allahniñ degerli niyeti, misalsiz hediyesidir.Biz, hususan yaşlarımızniñ vazifesi-bu hediyei köz bebegi kibi saqlamaq, qorumaqtır.

Gurbetlikte şekillengen Qırım obrazı kerçek sıfatınen teñ kelmey dedik ki, amma ne qadar farklı eken.....Eviñizge kelgen yat bir adam öz lezzetine, istegine köre mühitni deñiştirse, öz qoqusını qaldırsa nasıl olur?

Qırımğa da sanki tar, renksiz, yaraşmağan bir anter kiysetkenler.

Sürgünlükte halqımız içün eñ esas arzu-avdet olsa, şimdi ise öz toprağında aqsız ve adaletsizlikten kör olmağa isteysiñ. Şimdi yanında qırımtatar sözüni, Qaytarma çalınğanını, ezan sesini eşitsen özüni bahtlı sayasıñ. Qarşığa kelgen qartqa "Selâm aleyküm" dep, "Aleyküm selâm, qızım" cevabını alsañ, soqaqta ketkende bir tükänniñ adı qırımtatarca yazılğanını körseñ, özüñ de fikirlerini nasıl da olsa, anatılinda ifadeleseñ büyük quvanç duyarsıñ.Amma bular hepisi Qırımğa aslı ne qadar tabiiy olmalı.

İşte bu tabiiylikni, Qırımğa qırımtatar mühitini, avasını qaytarmaq biz, yaşlarımızniñ elindedir.Bu mesüliyetli vazifeni añlağan yaşlarınñ bir yerde toplaşıp, qonuşmaları beraberlikte fikir yürsetmek, bilgilerini arttırmaq, öz-özünde milliy ve insaniy kimliğini ileriletmeleri-mezkür vazifeni eda etilmesine ketirgen doğru yoldır.

Aqmescitniñ merkeziy soqaqlarından birisinde umumiy azbarda yerleşken eki odaçıqta yaş oğlan ve qızlarınñ toplaşqanlarını sıq-sıq körmek mümkün. Odanıñ üç divarı çevresinde setler, üstlerinde aderlerge binaen quru otnen toldurılıp yasılğan uzun yastıqlar, yuqarıda ğırcıvanen örtülgen dolapçıqlar, odanıñ ortasında milliy örneklerinen bezetilgen sekiz köşeli qona. Her şey, atta penceredeki perde milliy ruhnen sıñılgen.

Öz milletiniñ taqdirine pervasız qalmağan, yürekleri ümüt, iman, vatanına sevgi ile tolu gençler bu yerde öz fikirlerini paylaşmaq içün toplaşalar. Mında devamlı munaqaşalar neticesinde yañı ğayeler doğa, qırımtatar tili dersleri ve edebiyat subetleri keçirile, çeşit sahalarda faaliyet köstergen insalarnen körüşüvler ötkerile, yaşlar içün "Tañ" adlı dergige malumatlar azırlanıla, muzakere etile.Aynı şu odalarda hem quvanç, hem telâşlı sözlər, qırımtatar tilini, qırımtatar avarlarını eşitmek mümkün.Mında qırımtatar qaveniñ qoqusı da duyula, duvalar oqula, iftarlar keçirile.Bu yerde yaşlar özüni haqiqiy qırımtatar olaraq duymaları içün mühit doğurıla.

İşte mezkür eki oda-"Qardaşlıq" adlı cemaat teşkilâtınıñ esas mekânıdır.Temeli 3 yıl evel qoyulğan bu teşkilât artıq 1 yıl devamında resmiy şekillenip faaliyet köstermekte. Al-azırda "Qardaşlıqta" 8 bölük çalışa:haber, oquv, medeniyet, halqara munasebetler, huquq, maliye, leyiha, moda ve dizain bölükleri. Hepisi öz yönelişinde iş yaparken, teşkilatınıñ ilk mahsulı eski adlarını bulundırğan ve latin elifbesinen çuqarıılğan Qırımniñ toponomik haritası oldı.Bundan başlap bu küngece "Qardaşlıq" tarafından bir sıra medeniy tedbirler, şu cümleden milliy renk taşığan muzıkalı aqşamlar, körüşüvler, subetler ötkerildi. Al-azırda da qırımtatar tili ve edebiyatı kursları keçirile, yaşlar içün "Tañ"adlı dergi çıkarıla, teşkilâtniñ internette saytı azırlanıla, nevbetteki merasimlerde tedarik kösterite. Yaqın gelecekte yapılacaq mühim İşlerden Qırımda qırımtatar yaşlarınñ Qurultayını ötkerilmesidir. Bu Qurultayniñ işine bütün diasporalarımız da celp etilecektir.

"Qardaşlıq"-Qırımda yañı nesilniñ ortağa çıymasına esas qoyacaq yaşlar tomlumıdır. Bu cemiyette hüküm sürgen maneviy mühitinde kelegegimizniñ ufuğında yañı ümüt yıldızlarını yaqmağa nail olğan küç duula.Yaşlarımızniñ arasında böyle kibi faaliyetler ilerilese, Tuvğan ilimizde yañı hayat başlaycaqtır inşallah.

KADİROVA GULNARA

1984 senesi Uzbekistanda doğdı, 1988 senesi bjtün aileleri ile Qırımğa qayttılar. 13 yaşından başlap, şiirler yazmağa başlağan edi. Şiirleri çoqusı sevgi, ömür, Vatan aqqında.

Şimdi Poplavskiy adına Qırımdaki yerleşken fakultetini, akter, rejissyor şubesini bitirmekte.

ДОРОГА ЛЮБВИ

Опасных, крутых и пологих дорог
На свете бесчисленно много.
Но каждый из нас ответить бы мог,
Что есть всех коварней дорога.
Она и длинней и страшнее других,
А странники все - как игрушки.
И замыслов не оставляя своих
Расставит силки и ловушки.
А если же спросят: "О чём идёт речь?",
Ты каждому громко скажи,
Чтоб все опасались негладных встреч
С коварной дорогой любви.

Люблю тебя, мой маленький народ.
Всегда, везде, в любое время года.
Когда цветут сады, и когда тает лёд.
Когда на улице нелепая погода.
Люблю тебя за то, что сможешь
Без лишних слёз встречать печаль сурово.
И как умеешь радоваться ты
Без всякого веселья показного.
Люблю тебя за песни и стихи,
И за любовь горячую к Отчизне.
За то, что ты всегда, всем вопреки,
Живёшь смеясь, и радуешься жизни.
Живи, люби, расти своих сынов,
И будь всегда таким же безупречным.
И тогда счастье, из твоих прекрасных снов,
Останется с тобою навечно.

Серебряные россыпи монет
Играют в небе южном до заката,
А где-то вновь рождается рассвет,
Чтоб поутру их унести куда-то.
Встаёт заря из мглы, день настаёт,
Блестит роса и каплями искрится.
А, впрочем, всё равно он вновь уйдёт,
И этот день уже не возвратится.
Но, скромность и достоинством храня
Я буду ждать своё земное счастье.
Ведь мир прекрасен не из-за меня,
Ведь он и без меня-то был прекрасен.

*Qırımlı olmagan, amma ozu aqqında boyle sözler
aytqan: «Qırımlı qırımtatlardan daha da coq sevgen
insan» Mehmet İlhan Kutbay*

İKİ SEVDALI YÜREK

Kırım!
Sen, içinde yalnızlığın,
Duygularında sessizliğin,
Hayallerinde bahtsızlığın ülkesi.
Doğurduğun insanlığa ve medeniyete inat insanlıktan
kaciş mechule doğru, mechule suzuluş.
Ağlıyorum be Kırım.
Ağlıyor, için alev almış yanıyorum.
Kırım!
Acep sende yanar mısın kavusamadığın sevdana?
Acep sende bekler misin onun geri dönmesini?
Acep sende hasretle sarmak ister misin
özlemini bağrına basarak?
Bilirim! Sen dayanırsın hasrete, izdiraba.
Çünkü senin Bahçasaray gibi kocaman
bir yureğin var.
Senin gözyaşlarını silen Akyar, Aluşta, Yalta,
Sudak gibi evlâtların var.
Senin göz yaşlarına saygı duyup sana kuçak açan
bir dostun, sırdasın, Karadenizin var.
Ya benim Kırım?
Bir avuç etten, birazda kandan oluşan küçük
zayıf bir yureğim var.
Akan göz yaşlarımı silen ne
bir dostum, nede bir yarenim var.
Kırım!
Sen, ikiyüzelli senedir dayanırsın sevdanın
hasretine.
Dönmesini beklersin hep, sabir ve azametinle.
Ya ben Kırım?
Bu zayıf ve güçsüz halimle daha ne kadar
dayanırim bilemem.
Bu olumsuz sevdanın hasretini....

21.03.2005
M. İlhan Kutbay
Akmecit

Baş muarrir Zaur Halkeç
Baş ressam Zubeir Qadri-Zade
Korrektor Ayşe Asanova
Redkollegiya Dilâra Terlekçi, Lenura Çabanova,
Dilâra Habibulla, Zarema Capparova.

Tesis etici «Qardaşlıq» cemaat teşkilâtı
Celâl İçtenin maddiy destegi ile derc oluna.
Cedvelge alinğanı aqqındaki şahadetname: KM № 1008.
Qolyazmalar, fotolar ve çizilğan resimler keri
qaytarılmay hem de izahatlanmay.
Muhelliflernen neşriyatnıñ fikiri uyğun olmay bile
«Qırımdevoquvpedneşir»de saifelendi ve basıldı
(95000, Aqmescit ş., M. Gorkiy soqağı, 5)

Basmağa 18.05.2005 s. ruhset etildi. Biçimi 60x84¹/₂.
Cemi 1000 nusha. Ofset usulında basıldı.
Şartlı basma tabağı 1,16. Simanış № 61.
Satılıştı muqavele fiyatında.

© Tañ

Ayda bir kere çıqa.

Muarririetnıñ adresi:

95006, Aqmescit ş., K. Libknehta soqağı, 14, kv. № 16